

1330

Més

(ALDC, VIII, 1956. No en vull més, de carn)

En aquest mapa i comentari es reflecteixen els usos dels adverbis *més/pus* dins el sintagma de l'enunciat [No en vull] *més* [de carn]. En cat. ant. conviuen els dos (*més fort*, *pus fort*); posteriorment, *més* s'ha imposat damunt *pus*, que s'ha refugiat en frases negatives, en àrees arcaïtzants o en usos especialitzats.

Més deriva de *MAIS (< *maçs < mayes < mages < MAGIS), que es documenta en fr. ant. i s'usa en oc., com es feia en els orígens del cat., convivint amb *més*, amb *e* resultat de la monoftongació de -AI- (com la de *cantar*['e] < *cantar*[aj]); la var. m[ɛ]s 24, 27, 33, 44, 48, 57, 58, 86, 91, 95, 97, i que el *DECat* recull en algunes zones, representa la primitiva monoftongació de -AI- en [ɛ] que en la major part del domini va passar a [e]; la var. *mé* no apareix en els nostres materials, cosa no estranya perquè aquesta apareix davant mot començat en consonant sonora, eventualment estesa a la posició final (cf. Cardús, 1983). L'adverbi pot venir reforçat per un element emfàtic: *gota més* 28, *cap més* 34. Recordem que MAGIS, a través de *MAES, va generar un doblet, *mas/mes*, com a conjunció adversativa equivalent a 'però'.

Pus prové del llat. PLŪS, amb caiguda de la L, que, pronunciada velar, s'hauria vocalitzat (*puís), semblantment a *pulça* > *puça*, tot i que aquí és més fàcil el seu grau zero per ser la l implosiva, mentre que en PLŪS > *pus* la L no coneix aquesta condició; per això, s'ha proposat una dissimilació en combinacions com *PLUS LONGU, *PLUS LARGU (Fouché, 1924 a: 132). *Pus* s'ha refugiat en àrees isolades com el ross. i el mall. (també *pus més* 82), convivint amb *més*; fora d'aquestes àrees ha sobreviscut en frases fetes (*pus acabat* 'ja n'hi ha prou' 15), restringides sovint al llenguatge infantil (*no n'hi ha pus* 18; "mira, l'última cullerada, *pus*, ja no n'hi ha més" 36; *has fet pus* 44; *pus amén Jesús* 44; a Tarragona, *pus del Nen Jesús*, segons comunicació de Joan Martí i Castell), o a l'ús del mot fora de la població ("cap a l'altra banda, cap a Bagà i totes aquestes coses" 19).

Són mots normatius *més*, des del *DOrt*, 1917; *pus* (en frases negatives), a més de *pus mai*, i *pus!*, *sense més ni pus, ni més ni pus*, des del *DIEC*_I, 1995.

